

**ΟΜΙΛΙΑ
ΤΟΥ
ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ
ΚΑΙ
ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑ.ΣΟ.Κ.
ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΙΤΗ**

ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

ΑΘΗΝΑ, 14 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1996

Κυρίες και κύριοι,
Αγαπητοί φίλες και φίλοι,

Αισθάνομαι τιμή και χαρά που είμαστε απόψε το βράδυ μαζί.

Βρισκόμαστε στην κορύφωση της προεκλογικής περιόδου, αλλά η συγκέντρωση αυτή δεν είναι κομματική. Είναι συνάντηση διαλόγου.

Θέλω να σας ευχαριστήσω, εσάς τους ανθρώπους του στοχασμού, της τέχνης, των γραμμάτων και της επιστήμης που ανταποκριθήκατε σ' αυτήν την πρόσκληση.

Θέλω να ευχαριστήσω όσους από σας σκοπεύουν σε οκτώ μέρες να μας τιμήσουν με την ψήφο τους. Η εμπιστοσύνη τους είναι ιδιαίτερη τιμή για μας.

Περισσότερο όμως θέλω να ευχαριστήσω εκείνους που βρίσκονται εδώ μολονότι δεν έχουν την πρόθεση να ψηφίσουν το ΠΑ.ΣΟ.Κ.

Η παρουσία τους υποδηλώνει ότι σε ένα τουλάχιστον βασικό σημείο είμαστε σύμφωνοι : Ότι τα φαινόμενα του φανατισμού, των μονόπλευρων προσεγγίσεων και της μισαλλοδοξίας, φαινόμενα που τα έχει πληρώσει ακριβά ο τόπος, πρέπει επιτέλους να εξοστρακιστούν από την ελληνική κοινωνία.

Αυτή είναι και η δική μας αταλάντευτη πεποίθηση.

Πιστεύουμε σε μία κοινωνία ανοιχτή, χωρίς δογματισμούς. Γιατί οι δογματισμοί είναι η γραμμή άμυνας των συντηρητικών κάθε απόχρωσης.

Πιστεύουμε ότι ανάμεσα στην εξουσία και στις δυνάμεις της πνευματικής και καλλιτεχνικής δημιουργίας, η μόνη σχέση που μπορεί και πρέπει να υπάρχει είναι ο διάλογος.

Το σκήπτρο και η πένα είναι ασυμβίβαστα μεταξύ τους. «Αυτός που υποκύπτει στην αυλή, εξευτελίζει την τέχνη του» έλεγε ο Μολιέρος.

Εμείς δεν θέλουμε αυλικούς διανοούμενους, δεν θέλουμε χειροκροτητές.

Δεν απονέμουμε τιμές στους δημιουργούς με κριτήριο εάν και κατά πόσον είναι ή δεν είναι μαζί μας.

Δεν αντιμετωπίζουμε με δυσπιστία τις δυνάμεις που ασκούν ακόμη και την οξύτερη κριτική.

Θέλουμε μαζί τους το διάλογο. Και τον θέλουμε συνεχή και ασυμβίβαστο, όπως πρέπει να είναι ο διάλογος αυτός για να είναι γόνιμος.

Έναν τέτοιο διάλογο με αυτούς τους όρους, που εμπεριέχει τον έλεγχο και την αμφισβήτηση, όχι μόνο τον θεωρούμε αναγκαίο, αλλά αισθανόμαστε ότι έχουμε και τα κότσια να τον αντέξουμε : Το λέω και το εννοώ απολύτως.

Για μας, χωρίς αυτόν τον διάλογο κάθε προσπάθεια για ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό είναι καταδικασμένη.

Στις μέρες μας η διαφορά προοδευτικής και συντηρητικής πολιτικής προκύπτει από τους αναπτυξιακούς στόχους που η καθεμιά θέτει. Η συντηρητική παράταξη αντιλαμβάνεται την ανάπτυξη μόνον ως αύξηση του παραγωγικού δυναμισμού, ως αποκλειστικά ποσοτική διάσταση.

Είναι μια αντίληψη που απορρέει από το πρότυπο μιας κοινωνίας, η οποία παράγει όλο και περισσότερα προϊόντα για την ικανοποίηση καταναλωτικών αναγκών. Μια αντίληψη που εκτρέφει το καταναλωτικό όνειρο και εθίζει τον πολίτη στην πελατειακή νοοτροπία.

Αντίθετα, για την προοδευτική αντίληψη ο εκσυγχρονισμός και η ανάπτυξη δεν είναι μόνο θέμα ποσοτικών προσαρμογών. Είναι, κυρίως, θέμα ποιοτικών αλλαγών : Απαιτούνται επεμβάσεις στις δομές, στον τρόπο λειτουργίας της κοινωνίας. Για να αντιμετωπιστούν και να ξεπεραστούν η πελατειακή νοοτροπία, η συντεχιακή οργάνωση, το κράτος παροχών και ειδικών ρυθμίσεων, η διαπλοκή πολιτικής και οικονομικής εξουσίας, η κλειστή κοινωνία, ο πολιτισμικός απομονωτισμός.

Για μας ο εκσυγχρονισμός δεν είναι μόνο η συνεχής προσαρμογή στις κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις, αλλά και κυρίως η προσπάθεια να οδηγήσουμε αυτές τις εξελίξεις προς τη διεύρυνση της Δημοκρατίας, την αλληλεγγύη, την κοινωνική δικαιοσύνη, την ελευθερία του ατόμου, την ευχέρεια ανάπτυξης πρωτοβουλιών.

Η ευημερία δεν συναρτάται μόνο με τον αριθμό των τηλεφώνων, των τηλεοράσεων και των ψυγείων ανά κεφαλή. Συναρτάται και με τον διαθέσιμο χρόνο, τον τρόπο χρήσης του, την κοινωνικότητα, τη δημιουργικότητα, τη συνολική ποιότητα ζωής. Συναρτάται με τη γνώση, την πληροφόρηση, τη συμμετοχή, την ευχέρεια επικοινωνίας, την πολιτισμική αναβάθμιση, τις δυνατότητες ατομικών παρεμβάσεων και πρωτοβουλιών.

Η πρόοδος, το έχω ξαναπεί και το επαναλαμβάνω, δεν κρίνεται μόνο από τα πορτοκάλια και τα νήματα που εξάγουμε, αλλά και από τις ιδέες που δημιουργούμε.

Γι' αυτό η παιδεία και ο πολιτισμός είναι καθοριστικά στοιχεία στην αναπτυξιακή μας προοπτική.

Μέσα σ' αυτή την προοπτική οι άνθρωποι του πολιτισμού έχουν κυρίαρχο ρόλο στο έργο της μεταλλαγής της κοινωνίας.

Δεν είναι τυχαίο ότι «πολιτισμός» και «πολιτική» έχουν την ίδια ετυμολογική ρίζα. Πολιτισμός και πολιτική έχουν κοινό σημείο αναφοράς τον άνθρωπο, μέσα στην «πόλη», μέσα στην πολιτεία.

Η συντηρητική πολιτική θέλει διανοούμενους και καλλιτέχνες ενσωματωμένους στο σύστημα.

Εμείς δεν θέλουμε τον κόσμο του πολιτισμού ούτε χειραγωγημένο ούτε παραιτημένο από τον κοινωνικό του ρόλο. Τον θέλουμε να πλάθει και να προωθεί ιδέες που θα δώσουν στην κοινωνία μας μία νέα δυναμική.

Μόνον έτσι θα υπάρξουν ελπίδες, ελευθερίες, προοπτικές για το αύριο.

Το δικό μας πολιτικό και κοινωνικό μοντέλο, από την ουσία του, είναι αδιανόητο χωρίς τον κόσμο του πολιτισμού σε στρατηγικό ρόλο. Και δεν αναφέρομαι μόνο στους επιστήμονες, τους ερευνητές και τους τεχνοκράτες. Αναφέρομαι κυρίως στους καλλιτέχνες και τους λογοτέχνες. Στους ανθρώπους που, για να χρησιμοποιήσω τις φράσεις του Κωνσταντίνου Τσουκαλά «δικαιούνται και μπορούν ακόμα να παίζουν σοβαρά, δικαιούνται να υπηρετούν την ουτοπία, δικαιούνται να προκαλούν, να εγκαλούν, να φαντασιώνουν και να προτείνουν το Άλλο, το Αλλού, και το Αλλιώς».

Στο σύγχρονο κοινωνικό κράτος η θέση του πολιτισμού είναι στο κέντρο της πολιτικής, της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Θέλουμε τον

πολιτισμό να απλώνεται και να αγκαλιάζει την καθημερινότητα, να της δίνει ποιότητα και προοπτική. Θέλουμε να ζούμε και να αναπνέουμε, να κινούμαστε και να αναπτυσσόμαστε μέσα σε ένα κλίμα που θα ευνοεί τη διάπλαση ιδεών, τη δημιουργία νέων έργων στις τέχνες, τα γράμματα, τον πολιτισμό.

Για τη δημιουργία του κλίματος αυτού είμαστε αποφασισμένοι να διαθέσουμε και σκέψη και χρόνο και χρήμα. Είναι σαφής και απερίφραστη πολιτική μας θέση. Ο πολιτισμός θα είναι μόνιμα στο επίκεντρο της μέριμνας και της δράσης μας.

Και οι άνθρωποι του πολιτισμικού χώρου θα έχουν όχι μόνον τα μέσα που είναι απαραίτητα για τη δημιουργική τους παρουσία, αλλά και τη θέση που αρμόζει στην κοινωνική τους αποστολή.

Φίλες και φίλοι,

Στη σημερινή μας επικοινωνία είναι αισθητή μία μεγάλη απουσία.

Η Μελίνα Μερκούρη ήταν ο άνθρωπος με τα όνειρα και το γόνιμο πείσμα, ο άνθρωπος που πίστεψε βαθιά στον τόπο μας και τις δυνάμεις του, ο άνθρωπος που αγωνίστηκε με πάθος για την περιφρούρηση της κληρονομιάς μας και για την αξιοποίηση της δημιουργικής φλέβας του λαού μας.

Η σκέψη μου, και νομίζω η σκέψη όλων μας, απόψε είναι στραμμένη στη Μελίνα.

Θέλω αυτή τη στιγμή να σας βεβαιώσω ότι τον αγώνα με τον οποίο η Μελίνα ταυτίστηκε, τον αγώνα για την επιστροφή των γλυπτών του Παρθενώνα, τον συνεχίζουμε.

Το μουσείο της Ακρόπολης είναι προτεραιότητά μας. Και οι διαδικασίες για την ανέγερσή του προχωρούν. Δεν θα λογαριάσουμε κόστος και δαπάνη προκειμένου να στεγαστούν τα ανεκτίμητα έργα της Ακρόπολης στο χώρο που τους αρμόζει.

Ωστόσο το Μουσείο της Ακρόπολης δεν είναι ο μοναδικός μας στόχος σ' αυτόν τον τομέα. Μία σειρά αξιόλογων προγραμμάτων βρίσκεται επίσης σε εξέλιξη, όπως η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων της Αθήνας, η ανάδειξη του αρχαιολογικού τριγώνου Πέλλας-Βεργίνας-Δίου, η συστηματική συντήρηση των κειμηλίων του Αγίου Όρους, το πρόγραμμα «Αιγαίο», το πρόγραμμα «Αρχαία Θέατρα και Κάστρα», η ίδρυση Ελληνικών Αρχαιολογικών Ινστιτούτων στα κράτη της Βαλκανικής, την Κύπρο, την Αίγυπτο, την Τουρκία και την Ιταλία, Ευρωπαϊκού Κέντρου Βυζαντινού Πολιτισμού στην Θεσσαλονίκη, η ίδρυση Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Αρχαιολογίας στην Αθήνα, Κέντρου Μελετών Αρχαίας Μακεδονίας στην Πέλλα και Κέντρου Συντήρησης Βορείου Ελλάδος στην Βεργίνα.

Όμως όλα αυτά γίνονται με την προϋπόθεση ότι η σχέση μας με την κληρονομιά μας, δεν είναι στεία προσκόλληση, δεν είναι θεώρηση μαυσωλείου, δεν είναι σύνθημα απομονωτισμού, δεν είναι ανάσχεση των δημιουργικών μας δυνατοτήτων. Αλλά είναι σπέρμα ζωής, πηγή ονείρου, εφελτήριο και αφετηρία για τη διάπλαση ενός γόνιμου παρόντος και ενός ελπιδοφόρου μέλλοντος.

Και εδώ θα ήθελα να τονίσω, ότι η άρνηση της ευρωπαϊκής πορείας και η «ελληνοκεντρική» αναδίπλωση δεν αποτελούν διέξοδο. Η στεία

στροφή στο ένδοξο παρελθόν δεν δίνει ακτινοβολία στο σήμερα. Η εθνικιστική ρητορεία και η συνεχής υποψία ότι άλλοι μας επιβουλεύονται δεν επαρκούν για να συγκαλύψουν την αδυναμία στον οικονομικό, τον πολιτικό και τον πολιτισμικό στίβο. Η μόνη πραγματικά εθνική στρατηγική είναι εκείνη που εξασφαλίζει τη διεθνή παρουσία της χώρας μας, που διευρύνει τις δυνατότητές της, που προωθεί την ανάπτυξή της και που έχει στόχο να καταστήσει την Ελλάδα ισχυρή. Είναι εκείνη που αναδεικνύει την ελληνική δημιουργία, της δίνει την εμβέλεια, ώστε να γίνει γνωστή πέρα από τα σύνορά μας, δίνει πρώτο ρόλο στην πνευματική προσφορά.

Κάτω από αυτό το πρίσμα βλέπουμε την παράδοση και την κληρονομιά μας. Η κληρονομιά μας είναι η ρίζα μας, το στοιχείο ταυτότητας, η ειδοποιός διαφορά, ο πλούτος, η υπερηφάνεια μας. Και οι υλικές και άυλες μαρτυρίες της είναι αγαθά που η πολιτεία έχει χρέος να προστατεύει και να αναδεικνύει, να τα εντάσσει στην σύγχρονη ζωή, να τα φέρνει κοντά στον πολίτη, να τα προβάλλει στο εσωτερικό και το εξωτερικό. Είναι πολύτιμο στοιχείο της δύναμης και της ακτινοβολίας μας.

Όμως εδώ χρειάζεται ακόμα περισσότερο να τονιστεί ότι όσο συμπαγής και αυστηρός οφείλει να είναι ο ρόλος του κράτους στην περιφρούρηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, τόσο διακριτικός και χαλαρός πρέπει να είναι στους τομείς της σύγχρονης πολιτισμικής δημιουργίας.

Η τέχνη και ο πολιτισμός ούτε ασκούνται από το κράτος, ούτε καθοδηγούνται. Το πολύμορφο πρόσωπο ενός πολιτισμού συντίθεται από ιδέες και τάσεις, εκφράσεις και ρεύματα, που συνυπάρχουν, συναγωνίζονται και συγκρούονται στη μεγάλη κοινωνική χοάνη. Η ελευθερία, ο πλουραλισμός, η πολυφωνία, η απερίσπαστη διακίνηση των ιδεών είναι συστατικά στοιχεία αυτού του προσώπου.

Καμία κρατική παρέμβαση δεν επιτρέπεται και δεν νοείται σ' αυτό το χώρο παρά μόνο για την απελευθέρωση των δυνάμεων της πολιτισμικής έκφρασης και για τη δημιουργία συνθηκών, θεσμών και μηχανισμών που υποβοηθούν την πολιτισμική ανθοφορία.

Φίλες και φίλοι,

Πρόθεση της ομιλίας αυτής ήταν η επικοινωνία μας να γίνει η αφορμή για να εκφραστούν μερικές μόνο σκέψεις για τη θεώρηση του πολιτισμικού φαινομένου, για τη σχέση του με το κράτος, για το διάλογό μας με τους διανοούμενους, για το ρόλο τους στην ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό, για τη σχέση μας με την κληρονομιά μας, για τη σύγχρονη πολιτισμική δημιουργία, για κάποια από τα έργα που η Κυβέρνησή μας προωθεί. Γι' αυτά τα έργα και για τα όσα, σημαντικά νομίζω, έχει πραγματώσει το Υπουργείο Πολιτισμού, θα βρείτε περισσότερα στοιχεία, σε σχετικό ενημερωτικό φυλλάδιο.

Μετρώ τα σημεία που έθιξα και τα βρίσκω επτά. Κάποιος, μου φαίνεται, θα πει πως τον αντιγράφω. Γι' αυτό θα αναφερθώ και σ' ένα όγδοο σημείο - και θα τελειώσω.

Μιλώντας για πολιτισμό δεν μπορούμε να μην αναφερθούμε στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας.

Ο Ουμπέρτο Έκο παρομοιάζει την τηλεόραση με την πυρηνική ενέργεια: Έχει μια ανάλογη δύναμη. Και τη μαζική ικανότητα να μεταμορφώνει το σύνθετο σε απλό, το σχετικό σε απόλυτο, την υπόθεση σε δόγμα.

Η τηλεόραση είναι σε θέση να επηρεάζει τις πολιτικές εξελίξεις, να υποτάσσει την πολιτική στους κανόνες του θεάματος, να

υπεραπλουστεύει τα προβλήματα, να καθορίζει τα θέματα και τους πρωταγωνιστές.

Σε αντίθεση από την ευθύνη που επιβάλλει η εμπειρία της Τέχνης, η τηλεόραση μπορεί να καλλιεργεί τη φυγή, την παθητικότητα, την ετερονομία. Μπορεί να διαστρεβλώνει αισθητικά την ευαισθησία, να ενθαρρύνει τη μετριότητα, να ανάγει το κιτς σε αξία.

Όλα αυτά είναι γνωστά και εν μέρει συμβαίνουν και στον τόπο μας. Επομένως απαιτείται μία ποιοτική αλλαγή στο ρόλο των Μ.Μ.Ε.

Κάθε προσπάθεια, όμως, της πολιτείας να τα ελέγξει, θα αποτελούσε απαράδεκτη λογοκρισία.

Έτσι, πέρα από τη γενικότερη μέριμνα για την εκπαίδευση, την άνοδο του πολιτισμικού επιπέδου και την ενδυνάμωση της κριτικής ικανότητας του κοινού, το μόνο αποτελεσματικό μέτρο είναι η βελτίωση της ποιότητας των δημοσίων τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών σταθμών.

Ο ελληνικός λαός που τα συντηρεί με την εισφορά του, απαιτεί μία δημόσια τηλεόραση που να πληροφορεί και να ενημερώνει έγκυρα και αντικειμενικά χωρίς δεσμεύσεις, χωρίς κυβερνητικές παρεμβάσεις και χωρίς κομματικές παρεμβολές. Που να συσπειρώνει τις αξιόλογες καλλιτεχνικές και πνευματικές δυνάμεις του τόπου και να συμβάλλει στην πολιτισμική ανέλιξη του πολίτη. Που να ψυχαγωγεί χωρίς το άγχος του ανταγωνισμού που οδηγεί στο επίπεδο του χαμηλότερου κοινού παρανομαστή. Τι νόημα έχουν οι αριθμοί της τηλεθέασης όταν εξαρτώνται από τη βία, τη χυδαιότητα, την κακογουστιά ;

Όπως και η πυρηνική ενέργεια, έτσι και η τηλεόραση μπορεί να ελεγχθεί. Αλλά ο έλεγχος δεν μπορεί να γίνει παρά μόνο στη βάση πολιτιστικών και ηθικών αποφάσεων.

Η παιδεία και ο πολιτισμός μας θα σωθούν μόνον εάν η τηλεόραση από πρόσκληση για ύπνωση γίνει πρόκληση για κριτικό στοχασμό.

Φίλες και Φίλοι,

Δεν θα ήθελα να σας κουράσω άλλο.

Θέλω για μια ακόμα φορά να σας ευχαριστήσω για την τιμή που μου κάνατε να ανταποκριθείτε σ' αυτήν την πρόσκληση. Και να σας καλέσω τώρα να πιούμε ένα ποτήρι κρασί μαζί.

Μέσα στο ανελέητο προεκλογικό κλίμα, ένα βράδυ με τους ανθρώπους που στοχάζονται και δημιουργούν για την Ελλάδα, που αντιστέκεται και ονειρεύεται, είναι μια ανάσα δροσιάς.

Και πάλι σας ευχαριστώ.